

neque de ipsas forteñas --- no les te tollré, ni les te vedaré, ni les *contendré*, neque ab forsfactura neque sine forsfactura --- sí o tentré et o *atendré* ---», Urgellet SE., a. 1107 (PPujol, *DocVgUrg.*, 2.4). Exs. en els quals *contendre* té com a acusatiu la cosa disputada o reivindicada.

Més corrent restà l'ús de *contendre* com a ver intransitiu o com a refl. amb complements personals: intr. «En R. de Sta. Maria --- *contén* ab lo capelà d'Orcaç ---» CcaTrempp c. 1260 (PPujol, *o. c.*, 17.4); «deu orbs mendicants --- despenien --- embriagant-se --- e com --- foren a l'hostal --- ja mig embriacs --- l'hostaler comptà --- què havien despès --- requerint los darrers als primers de pagar ---; com cascuns s'escusassen que no havien rebut los dits diners, l'hostaler --- bat-los poderosament; e ells, pensant-se que aquells cecs ab qui *contenien* los esvaïen, levaren-se tots, e los uns ab los bastons contra los altres, donaren-se'n tantes que tots foren nafrats ---», Eiximenis (*Terç*, *NCl.* vi, 49.24). 'Discutir contra algú prenent tal o tal': «que-m *contenets* que yo no port fonèvol ne-n traga» a. 1259 (CaCandi, *MiscHiCat.* ii, 494). 'Competir': «Com lo teu cartell sia tacat de vils paraules, no cur respondre, perquè de viltat ab tu no vull *contendre*: te lexe en la tua glòria», JoMartorell (*Ag.* ii, 212.12).

Refl.: «Dementre que Evast e Aloma *se contenien*, e la u volia fer romanir l'altre, Evast volc a totes pasades que Aloma romangués ---»; «lo cellerer *se contenia* ab un frare ---»; *contenien-se* (V. a *MARIT*): Lull (*Blanq.*, *NCl.* i, 103.16; ii, 12.9; i, 106.28; ii, 163.2, V. el text a *TERME*); «la Verge Maria --- prenne lo cànter, e volie anar a l'aygua; dehye Joseph: —Aay --- e vós portaret l'aygua?— Reponie la Verge. —Hoc ---. E ells *contenien-se* qui irie --- JChr. deye: ---Ni vós, ni vós --- mas yo ---», StVicentf (*Serm.* ii, 269.31). L'impf. Subj. es conjugava originàriament segons el tema de perfet, *contes-*, però ja en el S. xiv s'introduí també la conjugació analògica segons el tema *conteng-*: «com ell *contesés* de la propietat ---» a. 1388 (*InuLC*), però «que-s *contenguessen* en ---», *Cròn.* del Cerimoniós (Bof., 29).

L'abstracte que en formà el català fou principalment *contesa* partint del participi *CONTENSUS*, -SA, -SUM, substantivant-ne el femení, *CONTENSA* > cat. *contesa*: «si d'açò serà *contesa* entre dos o tres prohòmens: ab lo Veguer ensems --- van là a les salines; los quals han plen poder --- que partesquen totes les obres de les salines», *CostTort.* (Ol., p. 467); «tot lo loguer li deu pagar, sens *contesa* e sens [deducció d'] averies», *Consolat* xcv, Pard., p. 132; «estec entre ells *contesa* qui faria la resposta al Rei», Eiximenis (*Dotzèn*, *NCl.* vi, 88.27); «si s'esdevindrà que --- en la *contesa* o en la mescla se farà una mort ---», princ. S. xv (*Costums de la V. d'Àneu*, *RFE* iv, 46); «--- per què, -m sembla bona cosa fugir *conteses* e discòrdies», S. xiv, versió catalana del *Breviari d'Amor*, ms. 353 (211).

Li féu concurrència en cat. ant. *contençó*, provinent del llatí cl. *CONTENTIO*, -ONIS; és el que trobem sobretot en textos del S. XIII: «hec est memoria que fa A. B.

de les *contençons*³ qui són estades entre él e R. de Monçor ---», doc. CcaTrempp, a. 1242; «*Contençó* fo entre los frares del Temple ---» aa. 1260-75, *BABL* vii, 233; «adoncs fo, entre los sants, de respondre, longua *contessó*», *VidesR.*, 219r1 (trad. *contentio*, 668.22); però en el fº 157r1 hi ha «on con sobre aysò fos gran *contesa* entre-l papa e-ls autres clergues ---» (trad. *litigium*) almenys en el ms. B (*contessó* en P); també algun cop en cast. ant. *contención* (més rar, en el sentit de «porfía, insistència», Berceo, *Mil.*, 776a).

Altra forma de l'abstracte, molt més rara, és *contenda* (probablement de *CONTENDĪTA*, tal com *VENEDITA* > *venda* i *TENDITA* > *tenda*), que ja solament trobem en el llenguatge arcaic dels proverbis, servat per Eiximenis: «Diu lo proverbi comú: 'Déus te do *contenda* / ab hom qui no t'entenda'» (*Terç*, 51), on per amor de la rima es va conservar la forma arcaica *entenda* per *entena* ('entengui'); casualment coincidia amb el cast. *contienda*, que és simple postverbal de *CONTENDERE* (tal com *tienda*, supra, ve del postverbal **TĒNDA*).

Variants sàvia *contenció* [Busa-N.; *DTO.* 1647], d'on *contenció*s [Lacav.], *contenciosament*. Variants rares o incorrectes *contensa*, *contensó* (mal escrit *contensor*, Bulb., Vogel), *contenta*, *contentió*, *contençonament*. L'únic mot correcte en català modern és *contesa* (molt freqüent a l'E. Mj., veg. *DAG.* i *AlcM*), que ha estat restaurat vigorosament i amb èxit en la Renaix., sobretot des de 1920 (*DOrt.*, Fabra, *Converses Filològiques*). En forma sàvia: *contendir* (rar), *contendent* (eds. recents de Lab., Vogel).

Destendre sempre poc usat, una mica més en els derivats, però vacil·lant entre *des-* i la forma cultista *disten-* en tots ells. «*Destendre's*: descèixir-se d'una formació, com una columna de soldats, un o més, que van a complir una orde ---» alt-maestr. (GaGirona, *Voc. Maestrat*). Modernament el més consolidat ha estat l'abstracte *distensió* [1868, *SLitCosta*] 'acció d'augmentar l'extensió d'un cos elàstic ---' (*DFa.*) (d'una part del cos, d'una corretja etc); *distendir* [*D'Ort.*] ha restat d'ús tècnic (fisiòlegs, metges, físics etc.), estrany al comú de la llengua, i poc usat literàriament.⁴

Ll. *distèndere*, part. *distèntus*, era d'ús general en el sentit de 'separar de manera tibant': «*ipsae lacte domum* - referent *distènta* capellae / ubera ---» ('i elles [les pobres] cabres tornaran a portar a llur casa les mamelles tibants de llet reblidora ---'), Virgili (*Buc.* iv, 21); d'aquest *DISTENTUM* vingueren amb el valor bàsic 'en tensió violenta', alguns derivats antics. *Destent* 'molèstia, pertorbació': «és gran *destent* exir-se de aquest vostre regne per aconseguir les dites arts e sciències» a. 1480 (*BSAL* vii, 189a, en un dels multi-seculars i persistents esforços per aconseguir una institució d'alt nivell universitari purament catalana, pagada per l'Estat, i tossudament i hipòcritament refusada per tots els reis i governs castellans, amb subtils maniobres); 'afany, treball (del qui va errat de camí)' en el *Verger de la Verge Maria* del val. Miquel Pérez, a. 1492, etc. (Gulsoy, *Sanelo*; *AlcM*).⁵

D'aquí es degué derivar el mot *distenta* 'catarro', usual a l'Alt i Baix Empordà, Gironès i Cerdanya [*dis-*